EXPRESII ALE DURATEI ÎN PROCEDURA PENALĂ

Lect. univ. dr. Alina Gioroceanu,
Universitatea din Craiova
Lect. univ. dr. Vali Ileana Niță,
Universitatea din Craiova

Abstract

This article aims to analyze the linguistic structures that codify the manner of expressing terms in criminal procedure. According to the juridical specialized theory, the term is a date or a period of time inside or until which a procedural act or a procedural measure could be taken. These terms are grammatically expressed as syntactic phrases: adverbial and prepositional or as clauses.

Keywords: terms, criminal procedure, Romanian syntax.

În procesul penal, durata sau intervalul de timp înăuntrul căruia sau după expirarea căruia se poate îndeplini un act procesual sau procedural sau poate să fie luată o măsură procesuală poartă denumirea de *termen* (Kahane, 1963: 187 în Volonciu 2014: 623, Udroiu 2014).

O definiție mai cuprinzătoare a termenului se regăsește în Volonciu et al. 2014 „*data la care sau intervalul de timp înăuntrul căruia sau până la care se poate îndeplini, nu este permis a se îndeplini sau trebuie îndeplinit un act, o activitate sau o măsură procesuală ori a exercitat un drept procesual, o sancțiune ori măsură de drept penal, după caz*” (p. 623).

Potrivit autorilor, termenele reglementate de noul Cod de procedură penală sunt termene cu executarea *uno ictu* (termenul imperativ de punere în executare a hotărârii rămase definitive art. 553 alin. 3 NCPP, termenele fixate pentru judecată – art. 432 NCPP, termenul de prezentare la primul termen de judecată al persoanei vătămate citate pentru a se constitui parte civilă – art. 353 alin. 3 NCPP, termenul imperativ fix determinat la care inculpatul aflat în stare de deținere trebuie adus obligatoriu la judecată – art. 364 alin. 1 NCPP) și intervale de timp. Acestea redau o durată: a. în interiorul căreia se poate îndeplini un act, o activitate ori o măsură procesuală (termenul pe parcursul căruia persoana supravegheată poate solicita instanței

BDD-V1807 © 2015 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:54:37 UTC)

de executare să părăsească teritoriul României - art. 557 alin. 10 NCPP, termenele imperative înăuntrul cărora trebuie verificată măsura arestării preventive – art. 208 alin. 4 NCPP, termenul pe parcursul căruia nu este permis a se efectua percheziția domiciliară – art. 159 alin. 3 NCPP); b. până la care se poate, trebuie sau nu se poate efectua un act (așa-numitul termen orânduitoriu până la care partea civilă poate renunța la pretențiile civile – art. 22 alin. 1 NCPP, termenul prohibitiv înainte de care nu se poate efectua percheziția domiciliară – art. 158 alin. 1 NCPP, art. 159 alin. 9 NCPP, cazurile de inadmisibilitate de formulare a căii de atac înainte de pronunțarea hotărârii care se atacă (termene prohibitive) – art. 434 alin. 1 NCPP.

Toate aceste termene sunt reglementate sub umbrela constituțională a *termenului rezonabil* al procesului penal și se raportează la înțelesul pe care l-a stabilit Curtea Europeană a Drepturilor Omului în bogata sa jurisprudență.

De regulă, în legea procesual penală, determinarea unui termen (necesar pentru efectuarea unui act sau luarea unei măsuri) se face fie prin arătarea explicită a duratei lui în ore, luni, zile, luni sau ani, fie prin arătarea momentului-limită până la care poate fie efectuat actul. În alte situații, nu este impus un termen, însă se reglementează efectuarea *de îndată* sau *de urgență* a actului sau a măsurii procesuale, stabilind obligația organelor judiciare de a dispune operativ realizarea acestora.

Asupra semnificației termenului *de îndată* se exprimă Curtea Europeană a Drepturilor Omului, care, în aplicarea articolului 5 paragraf 3 al *Convenției europene a drepturilor omului*, consideră că acesta impune intervenția *promptă* a controlului judecătoresc, iar aplicarea principiul flexibilității nu poate exista decât într-o mică măsură, deoarece un control judecătoresc rapid constituie pentru o persoană o garanție împotriva relelor tratamente.

În cauza *Pantea c. României* (03.06.003), un termen de 4 luni este considerat că este în contradicție cu cerința de promptitudine impusă de Convenție, iar în cauza *Brogan și alții c. Regatului Unit* (29.11.1988), o perioadă de 4 zile și 6 ore de la data la care mandatul a fost pus în executare contravine cerințelor acestui termen. În mod asemănător se constată, în cauza *Rupa c. României* (10.08.2010), că un termen de 4 luni nu respectă cerințele art. 5 par. 3.

Însă termenul de 3 zile, după care a fost examinată legalitatea și temeinicia arestării preventive în cauza *Varga c. României* (01.04.2008)a fost considerat de Curte drept corespunzător.

Astfel, respectarea unui termen relativ depinde de anumite circumstanțe, specifice fiecărei cauze.

În analiza modalității de reglementare a acestor termene, teoreticienii dreptului procedural penal (Udroiu 2014; Volonciu 2014; Neagu,

BDD-V1807 © 2015 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:54:37 UTC)

Damaschin 2015; Lorincz 2015) se observă existența a două clase de termene:

- termene cu determinare relativă, lăsate la aprecierea organului judiciar, exprimate prin noțiunile "de îndată", "de urgență".

- termenele cu determinare absolută, care se fac pe intervale de timp expres determinate, prin indicarea evenimentului procesual care marchează momentul termenului, sfârșitul termenului sau al intervalului procesual ce constituie durata acestuia*: până la terminarea cercetării judecătorești, până la citirea actului de sesizare, în cursul efectuării actului sau la primul termen cu procedura completă, până la începerea dezbaterilor în primă instanță*.

În teoria juridică procesual penală, termenele sunt de mai multe tipuri, clasificare ce interesează teoria și practica juridică. Astfel, în raport de natura drepturilor și a intereselor pe care le ocrotesc, termenele sunt de două tipuri: substanțiale și procedurale.

Termenele substanțiale sunt acelea stabilite pentru ocrotirea unor drepturi și interese extraprocesuale, preexistente procesului penal și independente de acesta. Rolul lor este acela de a limita durata unor măsuri sau de a condiționa îndeplinirea unor acte sau promovarea unor acțiuni care ar nesocoti un drept sau un interes extraprocesual. Termenele substanțiale reglementate de Codul de procedură penală se referă la durata măsurilor preventive, la durata pentru care se menține măsura asigurătorie în cazul scoaterii de sub urmărire penală sau de încetare a urmăririi penale ori la perioada de timp pentru care se poate dispune amânarea sau întreruperea executării pedepsei.

Termenele procedurale sunt termenele stabilite pentru ocrotirea drepturile și interesele procesuale ale participanților la procesul penal, având rolul de a ordona și sistematiza activitatea procesuală în vederea asigurării realizării la timp și corect a scopului procesului penal. Termenele prevăzute de Codul de procedură penală, mai puțin cele definite ca substanțiale, sunt termene procedurale.

În literatura de specialitate, termenele procedurale se pot clasifica în mai multe clase, în funcție de criterii diferite:

1. după sursa în funcție de care ce stabilește termenul, sunt termene *legale* și termene *judiciare*;

2. după efectele pe care le produc, termenele pot fi: *imperative* – termenele înauntrul cărora trebuie efectuat actul, sub sancțiunea decăderii din exercițiului dreptului; *prohibitive* – termenele care se constituie într-un obstacol în calea efectuării actului, actul putând fi îndeplinit numai după expirarea termenului; *de recomandare* - termene înăuntrul cărora

BDD-V1807 © 2015 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:54:37 UTC)

trebuie efectuat un act, neefectuarea lui în acest trermen neavând consecințe asupra actului;

3. după modul de fixare, termenele pot fi: *fixe; maxime; minime*;

4. după sancțiunea ce intervine în caz de nerespectare, termenele sunt *absolute* sau *cominatorii,* a căror nerespectare atrage consecințe privitoare la valabilitatea actelor și termene *relative* sau *de recomandare*, a căror nerespectare nu atrage consecințe în privința actelor efectuate;

5. după caracterul lor, termenele sunt: *peremptorii,* care permit îndeplinirea unui act numai înăuntrul duratei lor, *dilatorii,* care permit îndeplinirea actului numai după împlinirea termenului;

6. după modul de calcul, termenele sunt: *de succesiune*, al căror calcul se face în sensul normal al scurgerii timpului, și *de regresiune*, a căror calcul se face în sensul invers al scurgerii timpului.

În analiza lingvistică a modului de expresie a termenelor procedurale, se observă că acestea se exprimă atât lexical, cât și gramatical.

În general, din punct de vedere sintactic, expresiile duratei îndeplinesc funcția de circumstanțial de timp (GALR II: 470 ș.u.), funcție ce se realizează prin unități sintactice diferite, respectiv grupuri sintactice sau prin propoziții subordonate conjuncționale (cf. GALR II, GBLR, MLR). În stabilirea duratei măsurilor procesuale, grupul are o funcție circumstanțial cantitativă, de natură temporal-aspectuală.

1. Grupuri prepoziționale, în cadrul cărora se pot identifica, în funcție de centrul de grup prepozițional, următoarele clase:
   - Grupuri cu centrul de grup prepoziția *în,* în care este încastrat grupul nominal cu centrul nume, cu semul specific (durată), adică *termen* sau *perioadă (completul să rămână același în toată perioada dezbaterilor*), și un alt nume cu referent temporal, identificat ca an, zi, lună, oră. Tot aici intră și grupul prepozițional *în aceeași zi*: art. 204 alin. 4: „*contestația formulată de inculpat se soluționează în termen de 5 zile de la înregistrare*"; art. 154 alin. 7: *„Judecătorul de drepturi și libertăți se pronunță în termen de 48 de ore de la pronunțare"*; 140 alin. 3: „*cererea prin care se solicită încuviințarea supravegherii tehnice se soluționează în aceeași zi, în camera de consiliu, fără citarea părților*".
   - Grupuri cu centrul de grup prepoziția *până* urmată de un nominal (de obicei substantiv postverbal) cu prepoziție, nominal care indică un moment procesual clar delimitat: începerea cercetării judecătorești, dezbaterea în fond, pronunțarea hotărârii, *stabilirea vinovăției:* art. 4 alin. 1: „*Orice persoană este considerată nevinovată până la stabilirea vinovăției sale*

BDD-V1807 © 2015 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:54:37 UTC)

printr-o hotărâre penală definitivă.”, art. 20 alin. 5: „*Până la terminarea cercetării judecătorești, partea civilă poate...”*, art. 51 alin. 4: *„Până la soluționarea conflictului pozitiv de competență, judecata se suspendă*”.

- Grupuri cu centrul de grup prepoziția compusă *de la*, urmat de un nume cu referent temporal: art. 254 alin. 1: „*Sumele de bani datorate cu orice titlu suspectului ori inculpatului sau părții responsabile civilmente de către o a treia persoană ori de către cel păgubit sunt poprite în mâinile acestora, în limitele prevăzute de lege, de la data primirii ordonanței sau încheierii prin care se înființează sechestrul”*.
- Grupuri cu centrul de grup prepoziția *după:* art. 209 alin. 5: „*Măsura reținerii poate fi luată numai după audierea suspectului sau inculpatului, în prezența avocatului ales ori numit din oficiu.”*;
- Grupuri cu centrul prepoziția *pe,* urmat de nominalul durată sau perioadă*: măsura reținerii se ia pe o*
- Grupuri cu centrul prepoziția *pentru:* art. 222 alin. 1: „*În cursul urmăririi penale, arestul la domiciliu poate fi luat pe o durată de cel mult 30 de zile”*.

2. Grupuri adverbiale de tipul:
   - grupuri adverbiale monomembre având centrul de grup locuțiuni adverbiale (*de îndată, de urgență*), fără determinanți: art. 50 alin. 1: „*instanța care își declină competența trimite, de îndată, dosarul instanței de judecată desemnate ca fiind competentă prin hotărârea de declinare.”*; art. 184 alin. 12: „*După luarea măsurii, suspectului sau inculpatului i se aduc la cunoștință, de îndată, în limba pe care o înțelege, motivele internării, încheindu-se în acest sens un proces-verbal”*; Art. 51 alin. 6: „*instanța ierarhic superioară comună se pronunță asupra conflictului de competență, de urgență, prin încheiere care nu este supusă niciunei căi de atac”*.
   - Grupuri adverbiale complexe cu centrul de grup adverbul *înainte,* în care este încastrat un grup prepozițional în care se identifică și un nominal, substantiv postverbal (infinitiv lung) care indică un termen *uno ictu* art. 204 alin. 5*: „contestația formulată de procuror împotriva încheierii prin care s-a dispus respingerea propunerii de prelungire a arestării preventive, revocarea unei măsuri preventive sau înlocuirea unei măsuri*

BDD-V1807 © 2015 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:54:37 UTC)

preventive cu o altă măsură preventivă se soluționează înainte de expirarea duratei măsurii preventive dispuse anterior", art. 142 alin. 4: *„procurorul are obligația de a înceta imediat supravegherea tehnică înainte de expirarea duratei mandatului dacă nu mai există temeiurile care au justificat măsura, informând de îndată despre aceasta judecătorul care a emis mandatul"*.

3. Subordonate conjuncționale care au drept relator locțiunea conjuncțională *de îndată ce:* art. 66 alin. 2: „*declarația de abținere se face de îndată ce persoana obligată la aceasta aluat cunoștință de existența cazului de incompatibilitate";* art. 62. alin. 2: „*actele încheiate împreună cu mijloacele materiale de probă se înaintează organelor de urmărire penală, de îndată ce nava sau aeronava ajunge în primul port sau aeroport românesc"*.

Aceste considerații gramaticale conduc la concluzia că termenele relative sunt codificate diferit: adverbial și propozițional, respectiv prin grupuri adverbiale monomembre și subordonate conjuncționale, în timp ce termenele absolute, doar prin grupuri sintactice cu centre prepoziționale sau având centrul adverbul *înainte,* grup în care este încastrat un grup prepozițional.

Termenele de succesiune se realizează diferit, în timp ce termenele de regresiune doar prin grup prepozițional.

Regenții verbali ai grupurilor prepoziționale sunt verbe de tipul *a lua, a soluționa, a dispune, a avea loc, a înceta, a începe,* din diferite clase semantic, care țin de funcționarea agentivă, cu referire la actul îndeplinit de organul judiciar (care trebuie să ia, să soluționeze sau să dispună o măsură), de stare sau aspectuale.

În timp ce termenele procedurale au expresii diverse (grupuri prepoziționale, adverbiale și propoziții), termenele substanțiale se exprimă mult mai clar, doar prin grup prepozițional de tipul *pe o perioadă de (timp)* sau *pentru cel mult (o perioadă de).*

Bibliografie:

Guțu-Romalo, Valeria (coord.), *Gramatica limbii române, vol. II, Enunțul,* București, Editura Academiei Române, 2005 (GALR II).

Kahane, S., *Drept procesual penal,* EDP, București, 1963.

Lorincz, Anca-Lelia, *Drept procesual penal. Vol. 1,* București, Hamangiu, 2015.

Neagu, Ion; Mircea Damaschin, *Tratat de procedură penală. Partea generală,* București, Hamangiu, 2015.

BDD-V1807 © 2015 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:54:37 UTC)

Pană-Dindelegan, Gabriela, *Gramatica de bază a limbii române,* București, Editura Univers Enciclopedic, 2010 (GBLR).
Pană-Dindelegan, Gabriela, *Morfosintaxa limbii române,* București, Editura Universității București, 2010 (MLR).
Udroiu, Mihail, *Procedura penală. Partea generală,* București, Beck, 2014.
Volonciu, Nicolae (coord.), *Noul cod de procedură penală comentat,* Hamangiu, București, 2014.

SURSE:

***, *Codul de procedură penală,* Hamangiu, București, 2015.

BDD-V1807 © 2015 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:54:37 UTC)